

має здійснюватися індивідуально з урахуванням принципу верховенства права. Це зумовлено тим, що сама концепція верховенства права передбачає суд як найдієвіший інструмент її застосування, адже тільки суд може вийти за межі формального права та визначити доцільне та належне регулювання в кожній конкретній ситуації» [4]. З метою реалізації принципу верховенства права суд повинен вирішувати питання, поставлені у клопотанні про відкладення судового засідання, у спосіб, який буде найбільш доцільним та справедливим у конкретній ситуації, а застосований судом процесуальний наслідок розгляду відповідного клопотання, як результат реалізації наданих дискреційних повноважень, завжди вимагає належної мотивації вибору, зробленого судом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рішення від 14 березня 2022 р. № 10 : Рада суддів України. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents?id=130&page=2&per-page=8>.
2. Ухвала від 28 лютого 2022 р. у справі № 283/514/22 : Малинський районний суд Житомирської області. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103596967>.
3. Постанова від 12 липня 2022 р. у справі № 914/1928/21 : Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105208749>.
4. Постанова від 14 липня 2022 р. у справі № 260/4504/20 : Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105247673>.

Волкова Наталія Василівна,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ РОЗМІРУ ЗАБОРГОВАНОСТІ ІЗ СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДИТИНИ

Заборгованість із сплати аліментів може утворитися тільки після набрання законної сили рішенням суду про стягнення аліментів або укладення договору між сторонами про сплату аліментів, коли фактично сплата аліментів за вказаними документами не здійснювалася.

Також необхідно відрізнити стягнення заборгованості із сплати аліментів від присудження аліментів за минулий час, передбаченого ч. 2 ст. 191 СК України. Заборгованість, як вже зазначалось вище утворюється у випадках, коли сторони домовились у добровільному

порядку про сплату аліментів, або є рішення суду про стягнення аліментів на утримання дитини внаслідок чого аліменти повинні були відраховуватись, але не відраховувались». Стягнення аліментів за минулий час, що передбачено ч. 2 ст. 191 СК України «...має місце тоді, коли особа мала право на аліменти відповідно до сімейного законодавства України, але сторонами не укладався договір про сплату аліментів, і особа, яка має право на них, не зверталась до суду з позовом (заявою про видачу судового наказу) про стягнення аліментів» [1, с. 148]. Отже, «при стягненні заборгованості мова може йти про сплату сум, що належали до сплати на підставі домовленості про сплату аліментів або судового рішення, а при присудженні аліментів за минулий час відповідно до ч. 2 ст. 191 СК України – про виплату сум за період, що передував зверненню до суду» [2, с. 349]. Коментуючи ч. 2 ст. 191 СК України Д. С. Січко зазначає, що «...судова практика демонструє наявність переважно відмов судових інстанцій у реалізації права на стягнення аліментів за минулий період» [3, с. 89]. Із цього приводу ще раніше М. В. Вербицька зазначала, що така ситуація «...зумовлена тим, що для призначення стягнення аліментів за минулий час позивач повинен подати суду докази того, що він вживав заходи щодо одержання аліментів з відповідача, але не міг їх одержати у зв'язку з ухиленням останнього від їх сплати. Тобто вважається недоцільним обтяжувати відповідача виплатами за минулий період, якщо позивач не вживав заходів щодо одержання аліментів (у тому числі не подавав позов про стягнення аліментів) з особистих мотивів. Припускається, що особа, добровільно беручи на себе повністю тягар з утримання дитини, передбачає пов'язані з цим складнощі й готова їх долати самостійно» [4].

Відповідно до ч. 2 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження» «за наявності заборгованості із сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці, стягнення може бути звернено на майно боржника. Звернення стягнення на заробітну плату не перешкоджає зверненню стягнення на майно боржника, якщо існує непогашена заборгованість, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці» [5].

Відповідно до ст. 195 СК України виконавець (державний або приватний) обчислює заборгованість за аліментами, а якщо виникає спір, то таких розрахунків здійснюється судом. При цьому, якщо «...аліменти присуджені у частці від заробітку (доходу), то заборгованість

за ними визначається виходячи з фактичного заробітку (доходу), який платник аліментів одержував за час, протягом якого не провадилося їх стягнення, незалежно від того, одержано такий заробіток (дохід) в Україні чи за кордоном» [6].

Відповідно до ч. 2 ст. 195СК України «заборгованість за аліментами платника аліментів, який не працював на час виникнення заборгованості або є фізичною особою – підприємцем і перебуває на спрощеній системі оподаткування, або є громадянином України, який одержує заробіток (дохід) у державі, з якою Україна не має договору про правову допомогу, визначається виходячи із середньої заробітної плати працівника для даної місцевості. У разі встановлення джерела і розміру заробітку (доходу) платника аліментів, який він одержав за кордоном, за заявою одержувача аліментів державний виконавець, приватний виконавець здійснює перерахунок заборгованості» [6].

Згідно з ч.4 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження» «виконавець зобов'язаний обчислювати розмір заборгованості із сплати аліментів щомісяця, а також проводити індексацію розміру аліментів відповідно до ч.1 ст. 71» [5].

С. В. Карпюк звертає увагу, що «розрахунок заборгованості обчислюється в автоматизованій системі виконавчого провадження на підставі відомостей, отриманих із: – звіту про здійснені відрахування та виплати;квитанцій (або їх копій) про перерахування аліментів, наданих стягувачем чи боржником;заяв та (або) розписок стягувача;інформації про середню заробітну плату працівника для цієї місцевості; інших документів, що відображають отримання боржником доходу або сплату ним аліментів» [7, с. 59].

Якщо виникає спір щодо розміру заборгованості із сплати аліментів на утримання дитини, то такий спір вирішуються в судовому порядку за заявою заінтересованої особи (ч.8 ст. 71 Закону України «Про виконавче провадження»).

За несвоєчасне виконання обов'язку щодо сплати аліментів за кожен день прострочення нараховується неустойка. Відповідно до ч. 1 ст.196 СК України розмір неустойки (пені) становить «...один відсоток від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення від дня прострочення сплати аліментів до дня їх повного погашення або до дня ухвалення судом рішення про стягнення пені, але не більше 100 відсотків заборгованості» [6]. З цього приводу Л. В. Красицька зазначає, що «...що сума несвоєчасно виконаного аліментного зобов'язання

визначається відповідно на 1 число місяця, який слідує за місяцем, коли необхідно було сплатити аліменти. Тобто така сума ж заборгованості й помножується на один відсоток (розмір пені) та на кількість днів, які пройшли до погашення заборгованості платником аліментів або до пред'явлення позову одержувачем аліментів» [8, с. 325].

Цікавою є позиція Верховного Суду, а саме 05 вересня 2019 року Верховний Суд у постанові зазначив наступне «...перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів, не є вичерпним та відмовив у задоволенні скарги заявника, аргументував це тим, що державний виконавець на законних підставах нарахував аліменти з отриманих доходів боржника, враховуючи проценти за розміщення коштів на депозитних рахунках» [9].

Також необхідно звернути увагу, щод протилежна позиція суду та у своїй постанові Верховний Суд відступає від висновку, викладеного у постанові від 07 травня 2018 року у справі № 640/537/14-ц та зазначає, що «перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, є вичерпним» [10].

Аналізуючи дану постанову Верховного Суду необхідно зазначити, що згідно зі ст. 180 СК України утримувати неповнолітню дитину – це обов'язок батьків. Крім того законодавець зауважує, що розмір аліментів повинен бути достатнім для забезпечення гармонійного розвитку дитини (ч. 2 ст. 182 СК України) та встановлює мінімальний гарантований розмір аліментів на одну дитину, який становить на одну дитину розмір прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та суд може присудити його у разі достатності заробітку (доходу) платника аліментів. У ч. 1 ст. 183 СК України законодавець також оперує такими термінами як «заробіток (дохід)».

Отже, з аналізу норм сімейного законодавства вбачається, що законодавець застосовує такі терміни як «заробіток» та «дохід» як синоніми, та в свою чергу передбачає можливість стягнення аліментів на утримання дитини з обох джерел отримання грошових коштів. Таким чином, законодавець гарантує можливість захисту прав та фактичного задоволення інтересів найменш захищених категорій осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Судовий розгляд і виконання рішень у справах про стягнення аліментів : монографія / Н. В. Волкова Д. А. Шкорупеев. Одеса : Фенікс, 2022. 192 с.